UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Nona, vtrum accusatores vel testes in absente[m] vocem accusationis vel testificationis exhibere valea[n]t? Sol. non.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

ce dicta nullū ligat. In tertia parte dr ꝙ in accuſatiōe epi debēt eſſe.xij.epi,q̄ ab accuſando ſunt eligēdi:⁊ iſti ſimul cū archiepo cauſaȝ examinabūt,ſʒ pape ipſi⁹ depoſitio reſerneť. In q̄rta parte dr ꝙ abſēs iudicari nō dʒ niſi ex cōtumacia fuerit abſens. Scda pars incipit ibi: Nullum nāqȝ. Tertia ibi: Iudices.xij. Quarta ibi: Abſens. reconuenire contraria mandati,al's nō.C.de ſenten.⁊ interlo.cum papinianus.ſed Iuſtinian⁹ auxit intellectum eius per auten.ad omnes cauſas.C.eo.titu.auten.⁊ conſequenter.

d ¶ Eligantur.id eſt conueniantur.

a ¶ Nullum.magis.extra de iudi.at ſi clerici.

¶ Cuius in agendo. ¶ Caſus. Hec lex non eſt de cap. ſʒ debet legi poſt ea: inſerta tamen fuit a Gratiano occaſione illius verbi: nullum cōſtringat ſententia a non ſuo iudice dicta. quod verū eſt niſi recōuentiatur. Nā ſi ego conueni aliquē ſub iudice ſuo et ipſe vult me reconuenire corā eodē iudice,non poſſum eum recuſare in reſpondēdo: cū in agēdo elegeriʒ ipſum:⁊ eius ſnīa lata ꝯ me valet in hoc caſu,lʒ non ſit me⁹ iudex ordinari⁹. Nā cui⁹ in agēdo ⁊c. Arbitriū.i. forū,vel examen, vel iudicium.

¶ Qr nō relatione criminis, ſʒ purgatiōis deſinit eſſe accuſat⁹, ff. ō pu. iu. iſ q. et. j. e. q. xj. negā da. ij.

¶ Vñ ſi iudex pronūciaret ſup cā conuentionis ⁊ deberet pronūciare in cā recōuētionis grauaret, ⁊ poſſet appellari. ff. q ſen. ſi appel. l. j. §. vl. ſʒ Gof. ſʒ ſnīa tenet ſʒ Uic. ꝓut ipe nor. eē de mu. peti. c. j.

colūnas ſuas dn̄s firmiter ſtatuit,nō a quibuſlibet agitari. ¶ Nullū[a] nāqȝ eorū ſentētia a nō ſuo iudice dicta conſtringat:quia leges ſeculi idipſum fieri precipiūt vt Codice lib.vij.tit.de ſentētijs ⁊ interlocutionib⁹ oīm iudicum.

Cuius in agēdo quis obſeruat arbitriū,eum habere etiā contra ſe iudicem[b] in eodem[c] negocio non dedignetur:qr ⁊ leges ſeculi idipſum fieri precipiunt. ¶ Iudices.xij.quilibet epiſcop⁹ accuſat⁹(ſi neceſſe fuerit) eligat,a qb⁹ ei⁹ cauſa iuſte iudiceť. Nec prius audiatur aut excōmunicetur vel iudiceť,q̄ ipſi per ſe eliganť[d], ⁊ regulariter ad ſuorū primo vocatus conuentū epiſcoporū,per eos ei⁹ cauſa iuſte audiatur, ⁊ rationabiliter decernatur: finis vero eius cauſe ad ſedē apoſtolicā deferať,vt ibidem determineť,nec antea finiatur q̄ eius authoritate fulciatur. ¶ Abſens vero nemo iudicetur[e], niſi ex cōtumacia abſens fuerit:qr diuine et humane leges hoc prohibent.

Item felix epūs dixit in concilio carthaginē.iij.

¶ A quot epis audiatur epūs qui in reatum inciderit.

Suggero ſm ſtatuta veterū conciliorū,vt ſi q̄s epūs(qđ non optamus)in reatum aliquē inciderit[f]: ſi ei nimia neceſſitas fuerit non poſſe plurimos congregare epiſcopos: ne in crimine maneat a.xij.audiatur epis.

¶ Queſtio.ix.

De accuſatoribus[g] ꝓ vel teſtibus ꝙ in abſentē vocē accuſationis vel teſtificationis exhibere nō valeāt,multoꝝ authori

e ¶ Iudiceť. Sʒ propter contumaciam excommunicatur.j.e.queſt.ix. abſens.et cap.decernimus.

Suggero. ¶ Caſus. Dicit ꝙ ſi epiſcop⁹ accuſatus nō poteſt cōgregare omnes epiſcopos de prouincia:ne in crimine id eſt ſuſpitione remaneat, cauſa eius a.xij.epis audiatur.

f ¶ Inciderit.ſʒ ſi non ſint tot epiſcopi in prouincia aduocabit vicinos vt.lxv.diſtinct.ſi forte.et.vj.queſt.iiij.ca.j.⁊.ij. Alioquin metropolitanus vel epiſcopus non poſſet audire cauſam criminalē clerici,cuȝ nō ſint tot epiſcopi in prouincia.xv.queſt.vij.felix.

De accuſatoribus. Hec queſtio diuidiť in quatuor partes:in quarū prima ꝓbat per.xij.authoritates ſanctoꝝ patrū ꝙ abſens nō debet condemnari, nec abſentes in eū teſtificari,nec illū accuſare,niſi contumax fuerit. Scda ibi: De his. Tertia ibi: Simul autem. Quarta ibi. Niſi in crimine. Io.de fan.

¶ Caſus. Hic ponitur.ix.q.qua queritur an accuſatores vel teſtes vocem accuſationis vel teſtificationis in abſentem valeant exhibere. Et certe ꝙ non valeant, multorum authoritatibus comprobatur,et de hoc q̄d iuris ſit,⁊ in quibus caſibus fallat,plene notatū inuenies in ſumma queſtionis.⁊ H.plene de hoc tractat in ſumma ſua in hoc loco. Primum capitulum hui⁹ queſtionis eſt planum.

b ¶ Iudicem. Ex hoc videtur ꝙ clericus poſſit reconueniri corā laicis etiam in ſpiritualibus,niſi clericus paſſus ſit violentiam a laico: vt extra de iure patrona. relatum,in fine.⁊.ff.de iudi.l.ij.§.item ſi extra. Nam qui aliter nō pōt eſſe iudex,ratione reconuētionis pōt: vt extra de mu.peti.prudētiā.C.de ordi.iudi.adite.ſi,ff.de iuriſdi.oīm iudi.ſi idē.j.rñſo. Sʒ ꝙ nō poſſit recōueniri,eſt arg.extra de iudi.decernimus.⁊ ca.quanto. Nā ⁊ quādoqȝ ceſſat recōuētio: vt.C.qui legi.perſo.l.vlt. Item in criminibus ceſſat recōuētio: vt.j.e.queſt.xj.prius. Item in poſſeſſione repetenda,extra de reſtitu.ſpolia.ex conqueſtione.extra de ordi.cog.ca.j.⁊.C.de compen.l.vlti.quod concedo,et dico ꝙ laicus etiam incidenter non poteſt cognoſcere de cauſa ſpirituali.extra qui fi.ſint legiti.lator. Item videtur ꝙ non tenet ſententia lata ſuper altera queſtione tantum.ff.quando appel.ſit.l.j.in fine.de va.⁊ extraor.cog.l.j.nam iudex vna ſententia vtramqȝ dirimet: vt extra de ordi.cogni.cum dilectus.

c ¶ In eodem. Sed nonne eſt alia cauſa reconuētionis q̄ ſit principale negocium? Utiqȝ: vt extra de mu.peti.ca.j.⁊.ij. Sed dicitur eadem quia ijdem ſunt iudices ⁊ litigatores:⁊ quia vna ſententia determinādum eſt vtrumqȝ: extra de ord.cogni.cum dilectus.⁊ quia ſi inhibetur appellatio in vna,⁊ i alia.extra de mu.peti.c.ij.tamen papinianus qui hanc.l.edidit, intellexit quia ſi tu me cōuenis actione mandati,ego te poſſum

g ¶ De accuſatoribus. ſm.ll.de crimine nunq̄ procediťur contra abſentē lite non conteſt.ff.de pe.abſentē, niſi in caſu contra apparitores: vt.C.de penis.ne diu. pro contumaci autē annotantur bona eius,⁊ expectať bonis per annum:⁊ ſi intra annum non venerit,poſtea bona deuoluuntur ad fiſcum,nec ſuper bonis auditur,ſed bene auditur ſuper crimine: vt.C.de requi.reis.l.ij. Si autem intra annum veniat,bona recuperat ſi velit in iudicio ſtare. Si autē lis eſt ꝯteſt.⁊ liquet de cauſa: in maioribus criminibus nunq̄ proceditur cōtra abſentem: ſed immo auditur quādocūqȝ venerit: vt.ff.de requi.reis. ſed in minoribus que penaȝ relegationis vel leuioris damnum exiſtimationis continet,bene procediť cōtra abſentem,ff.de pe.abſentē.fallit.C.de adul.q̄uis.j.e.reg.

decernimus: Secundum canones distinguit h. an liqueat de causa, an non. Si liquet de crimine, potest condemnari absens. † iiij. q. v. ca. j. et. xxiiij. q. iij. de illicita. Si no liquet, est excomunicandus: vt. xj. q. iij. rursus. et. c. q cunqz. in hoc tamen peccat h. quia non distinguit an lis sit cotesta. vel no: nam secundum eum non refert an lis sit contest. vel non. Ego tamen dico q cuz lis est contest. et liquet de causa, locu habet illud ca. decernimus. Sed si lis no est cotest. vel est contest. sed non liquet de causa: locus est illis. c. rursus. et. c. quicunqz. na ante lit. contest. nunqz sunt recipiendi testes in crimine. extra vt lit. non cotest. ad hoc deus. nisi aliquid speciale dicamus de dilapidatione, vbi publica commoda periclitantur: vt. s. e. q. ij. quia ea. et. C. de pen. ne diu. Nullo enim priuilegio gaudere debet q male administrado suos contubernales affligit: vt. C. vbi de ratiociniis. l. ij. † Idez est in causa inquisitionis: quia testes recipiuntur lite no contest. vt extra vt lit. no contest. qm frequenter. Item vbi quis infamatus deficit in purgatione, punitur lite non contest. vt extra de purga. ca. cu petrus. extra de simo. de hoc. Ite in heresi post morte: vt. xxiiij. q. ij. sane profertur. Sed in causa ciuili no proceditur lite no cotest. nisi in casibus qui sunt extra vt lite no cotest. quoniam frequenter. Ite in causa appellationis: vt. C. de temp. ap. l. vlti. extra de ap. sepe. et. ij. q. vj. ei qui. Item in absentia actoris: vt extra de do. et contu. causam. que est hodie correcta per decre. quoniam frequenter. sicut credo. C. quomodo et quado iudex. aut. qui semel. Item vbi agitur iudicis officio. C. si mi. se ab here. absti. l. aut. ibi posita. ff. de mino. in cause § causa. Item in causa surreptionis. extra de sen. et re iudi. cum olim. Ite secundum quosda in causa libertatis. C. de ingenu. ma. diffamari. Item in petitione legati vel fideicomissi. Arg. C. de vsufru. lega. vel fideicom. l. ij. Item in trebellianica restitutione. C. ad trebel. l. pe. § cum autem. Item cu electus non coparet. extra de elec. dudum. j. in fi. Alias nunqz ferenda est sententia ante lit. cotest. sed proceditur cotra absentem, prout traditur extra vt lit. no contest. qm. in fi. Quod dicit de officio iudicis: hodie certu est. extra de offic. iudi. ca. vlti.

a Accusatori. Quia absente, qr merita causaru etc. C. si per vim vel alio modo. l. vlti. nec etiaz in causa restitutionis auditur quis voles de iure suo docere in absentia alterius partis: vt extra de offi. deleg. consultationibus.

Caueat. Casus. Quesitu fuit ab Eleutherio an iudices possint sententiare cotra absente no ex contumacia. Et respodet q non: et si tulerit, irrita erit sententia ipso iure: vel per sententiam irritabitur: et iudices penam sustinebunt: et eius qui semel caluniatus est, accusatio non audietur.

b Caueant. Arg. est hic pro opinione illoru qui dicut q sententia nulla est cum peremptorium non venit ad notitiaz absentis. C. quomodo et qn iudex. l. ea que. et ff. q sente. sine ap. rescin. l. j. § cuz ex edicto. sed ibi non peruenit: quia nec propositu fuit. vnde secundum plerosqz bene tenet sententia licet peremptoriu non venerit ad notitiam rei. sed hic expones irrita, id est irritanda. Unde satis videtur sufficere si absens sufficienter sit requisitus, ad hoc vt possit ferri sententia, licet non sit inuentus: vt ex de do. et contu. causam. extra de cle. no resi. ex tue. arg. ad hoc vij. q. j. psentium. C. de iudi. properandu § et si qde. ff. de euic. si ideo. et. l. si dictu § si psente. et. ff. locati. ite querit § exercitu. Ar. contra ex vt lit. no contest. qm § si vero. † na ibi dr q etiam in ca matrimonij no est procedendu contra absente, licet no inueniatur: qr pot esse q habeat iusta causam absentie, nec enim videtur contumax q voce preconis non audiuit. ff. de in integ. restit. l. pe. et vlt. Hoc tn certu est q siue peruenerit ad eu citatio, siue no: si probauerit iusta cam absentie, retractatur id qd factu est: vt ex de sente. et re iudi. cu bertholdus. Jo. Hoc teneas q sufficit si citetur aduersarius publice ad domum vbi consueuit morari: vt ex de do. et cotu. cam. et. c. vlti. et si no veniat, lite no contest. fiat missio in possessione, vel excoicabitur: vt ex vt lit. no contest. tue. lite vero contest. † ad sententia proceditur: vt. C. de iudi. properandu § et si quidem. et § sin autem. et si postea veniat assignando iustam causam absentie, retractabitur qd factu est: vt ex de sen. et re iudi. cum Bertholdus. B.

c Causam. i. penam.

d Dabunt. i. sustinebunt.

Absente. Casus. Quesitu fuit ab Eleutherio an absens possit accusari: et an absens possit per epistola accusari. Et rndet q non: sed reo presente et voce propria, et in scriptis, nisi in casibus exceptis.

e Difficile. i. no: vt. ij. q. vj. biduu. vel difficile. i. vix qr i casibus fit accusatio sine inscriptionis vinculo: vt no. ij. q. viij. in pn.

Omnia. Casus. Quesitu fuit vtru gesta recepti contra absente vel snia lata contra absentem valeat. Et respon. q non: qr nulla lex damnat absentem.

f Absentes. no p contumacia, et i casibus exceptis i suma. lo.

g Aguntur. Nota etia q gesta que fiunt absente altero, non valent: vt. j. ea. charte. et. s. e. caueant.

h Addicit, id est punit.

statibus liquet. † Ait enim Thelesphorus papa.

Nisi reo psente accusator non audiatur.

Accusatori omnino no credi decernimus qui absente[a] aduersario causam suggerit ante vtriusqz partis iustam discussionem.

Item Eleutherius papa.

Absente aduersario sententiam ferre non licet.

Caueant[b] iudices ecclesie ne absente eo cuius causa ventilatur, sententia proferant: qr irrita erit: † imo etia causaz[c] in synodo pro facto dabunt[d]. proditoris vero nec caluniа nec vox audiatur.

Item Calixtus papa.

Reo absente accusator no audiatur.

Absente eo que accusare voluerit quisqz, accusatori non credatur: quia sine scripto difficile[e] est: p scriptum autem nunqz recipiatur: qr per scripturam nullus accusari potest: sed propria voce et presente eo quem accusare voluerit, suam quisqz agat accusationem.

Item Cornelius papa.

Que in absentes geruntur, omnino euacuentur.

Omnia que aduersus absentes[f] in omni negocio aut loco aguntur[g] aut iudicantur, omnino euacuentur: qm absente nullus addicit[h], nec vlla lex damnat.

Item Marcellus papa.

Non iudicetur qui presentialiter non accusatur vel conuincitur.

Snia lata contra cuz ad que citatio n peruenit an valeat.

† Ubi d hoc. ex d excess. pla. ex literis. et videas qd ibi not. Ino. ad huius declarationem. Archi.

† Hoc intellige vt not. ex d dolo. put et de appel. sepe. et c. p tuas. et not. Hos. in suma. de iud. § idez et post. v. sz si. Archi

NOn oportet. ¶Caſus. Nullus debet damnari niſi legitimi appareant accuſatores, ⁊ preſentes: et tunc locus defendendi accuſato prebeat, id eſt inducie dentur ad delenda crimina. Idem dicitur in ſeq. ca.
a ¶ Locumq; id eſt inducias: vt.j.ca.proxi.
b ¶ Habetur. ¶ Examinatos. hoc cũ ſint ignoti vel ſuſpecti vt.ij.q.vij.crędũ.
c ¶ Inducias. Arg. ſententiã nõ valere niſi preceſſerint legitime inducie. extra de dila. dilecti. et.v.q.õ.ij. vocatio.

QUi accuſare. ¶Caſus. Qui vult aliũ accuſare, debet preſens hoc facere/⁊ nõ p procuratorẽ: vt reo reſeruet copia defendendi.
d ¶ Premiſſa. inſcriptio em̃ ſemp p̃cedit accuſationem: vt ex̃ de accu. qualiter.ij. De hoc no. ij.q.õne viij. in ſũma.

DIgnũ. ¶Caſus. Nõ debet aliquis accuſari niſi p̃ſens fuerit accuſator: qui examinari debz ſi eſt idoneus ad accuſandum.
e ¶ Innocentis. ſanctius eſt enim nocentem impunitũ relinquere/q̃ innocentẽ cõdemnare: vt.ff. de pe. abſentem.

DEcernimus ¶Caſus. Maximus Ualentine ciuitatis eps fuit de multis criminibus accuſat9, poſt litem conteſt. multotiens citatus nõ venit: ita q̧ cauſa nõ poterat terminari. Precipit ergo papa epiſcopis Gallie vt ante calẽdas nouembris ſynodo congregata illum citent: et ſi venire noluerit, ferant ſententiam in illum tanq̃ in contumacem: nec curent ſi omnia delicta non comprobentur: cum per ſuam contumaciam videatur de omnibus confiteri. Quidam tamen dicunt q̧ iſte fuerat infamatus: et procedebatur contra eum in modum inquiſitionis. Sequens ca. planum eſt.

f ¶ Decernimus. Quidam ponunt caſum ſic q̧ eps iſte fuit infamatus. et papa cõmittit iſtis vt in modum inquiſitionis procedant: et ſi non venerit vt ſe purget, vel ſi defecerit in purgatione, videtur confiteri de crimine, vñ poteſt cõdemnari: vt ex̃ de ſimo. de hoc. et ca. inſinuatũ. Uel intellige q̧ hic fuit lis conteſt. ſicut in ſũma intellexi hoc ca. Uel non loquit de definitiua ſententia, ſed de interlocutoria, vel excõicatione, vel miſſione in poſſeſſionem. Uidet tamen q̧ etiã lite nõ cõteſt. ferri poſſit definitiua ſententia: ſed non de crimine, ſed depoſitionis pro ꝯtumacia: vt videt colligi ex̃ de do. et ꝯtu. veritatis. Io.
g ¶ Uoluerit. maximus Ualentine ciuitatis eps.
h ¶ Sentẽtie. ferende. cõtra.ff. de pe. abſentem. illõ. ſm leges.
i ¶ Manifeſtum eſt. preſumptiue: vt.ff. de re iudi. cõtumacia. §.j. Sic xxiiij.q.iij. de illicita. in fi. Sed videtur q̧ ſemper liqueat de cauſa: q2 aut pbat actor qd̃ aſſerebat/et tunc condẽnandus eſt reus. aut nõ pbat et tũc eſt abſoluẽdus re9: vt.vj.q.õ. vlt. actor. Rñ. iſtõ obtinet cuz vterq; eſt p̃ſens: ⁊ preterea q̧ re9 abſoluit, nõ pcedit ex eo q̧ de cã liqueat: ſed q2 partiũ iura ſũt obſcura: ⁊ i dubio fertur ſnia p reo: vt inſti. de interd. §. cõmoduz. ex̃ de fi. inſtru. iter. in fi. nã qñq; actor probat intẽtionẽ ſuã: ⁊ tamẽ iudici nõ liquet de cauſa. ff. de re iudi. l. pomponius.
k ¶ Purgandi. Id eſt oſtendendi innocentiam ſuam vel cauſam abſentie.
l ¶ Non oia. Dum tamen illa que probata ſunt, ſufficiant ad cõdemnationem: et oia ſimul obijciantur: vt xxiij. diſt. illud. Arg. contra.j.ea.q.x. placuit.

Margin notes: Pia iſto in lectu facit qd̃ not.j.q.pri. c.j. i gl. ſz p cõtumacia. ſed hũc intellectũ nullum puto. Archi. — Sñia i dubio fert p reo. — Cõc. text.l. abſẽt. ff. de pe. ⁊ l. liter. §. publice. ff. de p cura.

NOn oportet quẽlibet iudicari vel damnari priuſq̃ legitimos habeat preſentes accuſatores: locumq;[a] defendẽdi accipiat ad abluenda crimina.

Itẽ Damaſus. ¶ De eodẽ.

HAbet quoq; in decretis ſctõꝝ patrũ ſanctum, nõ fore canonicũ, quẽq̃ ſacerdotũ iudicari vel dãnari anteq̃ accuſatores canonice examinatos[b] p̃ſentes habeat locumq; defendendi accipiat: id eſt inducias[c] eccleſiaſticas ad abluenda crimina.

¶ Palea.

NEc extra patriã fiat p̃uincie primo diſcuſſionis accuſatio ſine aplica preceptione, cui in oibus cauſis reuerentia debetur cuſtodiri: quoniã ⁊ antiqua patrũ regula hoc docet, in qua imperialia pariter ſtatuta concinunt. Criminũ (inquiunt) diſcuſſio ibi agitãda eſt, vbi crimen admiſſum eſt. Et in canonibus: quecũq; negocia in ſuis locis vbi oborta ſunt, finiẽda ſunt: ſalua tamẽ in oibus aplica authoritate. ¶ De eodem.

QUi accuſare aliũ elegerit, p̃ſens p ſe et nõ per aliũ accuſet: inſcriptiõe videlicet p̃miſſa[d]. Neq; vllus vnq̃ iudicet anteq̃ legitimos accuſatores preſentes habeat: locũq; defendẽdi accipiat ad abluenda crimina.

Item ex cõcilio Toleta. viij. ¶ De eodem.

DIgnũ eſt vt vita innocentis[e] nulla maculet p̃nicie accuſatoris. ideo ſi q̃s a quolibet criminat: non ante accuſatus ſupplicio detur, q̃ accuſator preſentetur, atq; legũ ⁊ canonũ ſnia exquiratur. Qz ſi indigna ad accuſanduz perſona inuenit: ad eius accuſationem non iudicetur.

Itẽ Boniſa. pa. ad Gallos. ¶ Sentẽtia feriatur qui cauſe ſue negligit adeſſe.

DEcernim9[f] veſtrã debere itra p̃uinciã eſſe iudiciũ, et cõgregare ſynodũ ante diẽ calẽdarum Nouembriũ: vt ſi adeſſe voluerit[g]: preſens, ſi cõfidit, ad obiecta rñdeat. ſi ṽo adeſſe neglexerit, dilationẽ ſnie[h] de abſentia nõ lucret. Nã manifeſtũ eſt[i] cõfiteri eũ de crimine q̊ indulto ⁊ totiens delegato iudicio purgandi[k] ſe occaſione nõ vtitur. nihil em̃ intereſt vtrũ in preſenti examine nõ oia[l] que dicta ſunt cõprobẽtur: cum ipſa quoq; profeſſio ex procurata totiens conſtet abſentia.

Item Felix papa. ¶ Abſentes nec accuſari nec iudicari poſſunt.

ABſente aduerſario nõ audiat accuſator: nec abſente alia parte ſententia a iudice dicta vllã obtineat firmitatem.

Item Nicol. papa Gallioni archiepiſcopo Senenſi. ¶ Altera parte abſente definitiua non feratur ſentẽtia.

Reuera. ¶ Caſus. Quidā cōqueſtus fuit de quodā presbytero abſente forte ex iuſta cauſa coram Gallione archiepō. qui teſtibus receptis ſniam cōtra eum abſentem tulit. et qꝛ ſnie parere nolebat/dictus archiepūs excōicauit eum, quare ſacerdos ille appellauit ad ſedem apo. ſed impediebatur appellationem ꝓſequi. vnde papa ipſum archiepm̄ rephendit: ⁊ precipit ei ꝙ ſi poſt excōicationem ſuam appellationem voluerit ꝓſequi/nullꝰ eius iter impediat.

Reuera iuſtꝰ mediator nō eſt q̄ vno litigāte et altero abſente, amboꝝ emergentes lites decidere non formidat. His ita premiſſis volumus et apl̄ica authoritate monemus[a]: vt ſi presbyter de quo agitur, poſt excōicationem[b] ſuā apoſtolicā ſedē adire voluerit, nullus iter eius impedire preſumat.

Item zepherinus papa.

¶ In abſentem nō eſt ferenda ſententia.

Abſens ꝟo nemo iudicetur (qꝛ diuine et humane leges hoc ꝓhibent) niſi fuerit[c] abſens ex cōtumacia. pro preſenti nāqꝫ eum contumacia[d] haberi facit.

Item Nicol. papa Galloni Senenſi archiepō. De eodē.

Indicas Hermānum[e] epm̄ ſup q̄buſdā freq̄nter fuiſſe accuſatū: ꝑ quibus (quia[f] ex parte ipſius ꝑſona deeſt) nos vni parti ad diſcrimen alterius credere ꝑculdubio non poſſumus: q̄uis[g] nec vſqꝫ adhuc qui fuerit[h] illi exceſſus dixeris: nec vtrū[i] ſane mentis erat idē antiſtes necne cū ipſos exceſſus ꝑpetrabat, euidēter oſtēderis[k]. Satiuſqꝫ arbitramur quālibꝫ interim infirmitatē ad penam peccati, q̄ꝫ ad ipſum pertinere peccatum: cui magis conſulendum[l] ſit et compatiēdum, q̄ꝫ puniendum, vel etiam aliquo modo feriendum.

Item Calixtus papa.

¶ Teſtes nō dicant teſtimonium niſi de his q̄ preſentialiter et veraciter nouerunt.

Teſtes ꝑ quācūqꝫ ſcripturā[m] teſtimoniū nō ferant: ſed preſentes[n] de his que nouerunt[o] ⁊ viderūt, veraciter teſtimoniū proferant: nec dicant de alijs cauſis vel negocijs teſtimonium, niſi de his que ſub eorum preſentia[p] acta eſſe noſcuntur.

a ¶ Monemus. id eſt mādamus. ij. q̄. j. notum ſit. xxviij. q. j. ſic enī. ⁊ not. ſ. ij. q̄ōne. vij. ſicut inquit.

b ¶ Poſt excōicationem. No. ꝙ excōmunicatus appellat. argu. extra de ſē. excō. ꝑ tuas.

Abſens. ⁊c.

c ¶ Niſi fuerit. hec verba ponuntur in auten. vt oēs obe. iu. §. ſi vero. colla. v.

d ¶ Cōtumacia. ſic extra ꝺ teſti. in noīe domini.

Indicas. ⁊c. ſi [ar] Hermannus epūs fuit furioſus: qđ cōſtabat apl̄ico: q̄ poſtea homicidiū vel aliud ſcelus cōmiſit: de quo cū ſepe coram Gallione archiepō accuſatus fuiſſet, appellauit ad papam. Archiepūs autē indignatus rogauit papam vt de crimine cognoſceret, ⁊ ipſum cōdemnaret. Nicolaus vero dicit ꝙ id non pōt facere tribus rationibus/ſcꝫ qꝛ Hermānus erat abſens: et quia nō dixerat ei qui fuerunt illi exceſſus ſuper quibus accuſabatur: nec vtrū tēpore delicti fuerit ſane mentis vel nō: ⁊ ideo donec iſta probent̄, potius eſt ſibi cōpatiendū/q̄ꝫ ſit ſententia feriendus.

e ¶ Hermannū. Iſte in furore occiderat hominem.

f ¶ Quia. Prima ratio eſt.

g ¶ Quamuis. Secunda ratio eſt.

h ¶ Fuerint. Et ita non tenebatur venire: vt. v. q̄ōne ij. ſi primates.

i ¶ Nec vtrum. Tertia ratio eſt.

k ¶ Oſtenderis. Archiepūs bene fatebatur ꝙ quādoqꝫ fuerat furioſus: ſed tamen dixit eum modo eſſe ſanum, et in ſanitate occidiſſe hominem: al's tenetur ille potius probare qui dicit aliquem in furore peccaſſe: vt extra de ſucceſſio. ab inteſta. cū dilectus. et. C. de codi. l. non codicillos.

l ¶ Cōſulendū. q. d. ſatis ipſo furore punit̄. ſic. ꝟ. diſt. v. baptizari. ff. de offi. preſi. diuꝰ. iudex tn̄ diligētiſſime inq̄ret an fuerit furioſus: qꝛ multi fingunt furorē vt ſic euadant: vt. ff. de cur. fur. obſeruare. ⁊. ꝟ. e. hortamur.

Teſtes. ¶ Caſus. hoc ca. introducit̄ pro alia parte q̄ōnis: ſcilꝫ ꝙ non debet quis teſtificari contra abſentem. Dicitur ergo hic per Bene. ꝙ Calixtus fuit interrogatus vtrum in cauſa criminali teſtes abſentes poſſent teſtificari per ſcripturam. Et reſpondet ꝙ non: ſed preſentes debent dicere veritatem de his que viderunt et nouerunt/⁊ nō de alijs negocijs niſi ꝺ his que ſunt acta i eorum p̄ſentia. Poſſet etiā hoc intelligi in qualibet cauſa: q̄a ſemper debet eſſe preſens ille cōtra quem inducuntur teſtes. vnde teſtes abſentes non poſſunt ꝑ ſcripturam teſtificari, ſed in preſentia partium.

m ¶ Scripturaꝫ. Nūquid ergo litere epoꝝ nō valēt? Non, in ferēdo teſtimonio: qꝛ teſtibus non teſtimonijs credendū eſt: vt eꝫ de coha. cle. et mulier. tua. De hoc notaui. ſ. xj. q. iij. cure. argu. ff. de cuſto. reo. diuꝰ. al'as extra iudiciū ſecus eſt: vt. xj. q. iij. cure. lxxj. diſti. extraneo.

n ¶ Sed preſentes. fallit de iureiuran. ad perſonas. extra de teſti. ſi quis teſtium.

n ¶ Sꝫ p̄ſentes. i cā criminali ſēꝑ teſtes erūt p̄ſentes: ſꝫ i ciuili ſeruet̄ ꝯſuetudo regiōis: vt. ff. de teſti. l. iij. i fi.

o ¶ Que nouerūt ⁊ viderunt. i. aliquo ſenſu corporeo ꝑceperūt. large enī ſumit̄ viſus: vt ibi, Guſtate et videte. ⁊ legit̄ in Exodo. Uidebāt voces. i. audiebant. vnde ſi auditu aliqui cōſcij ſunt de aliquoꝝ fornicatione/ bene poſſūt de hoc teſtificari. extra de teſti. p̄terea. ⁊ ꝙ de auditu recipiat̄ teſtimoniū/ptꝫ extra de teſti. cū cā. nam ſufficit qualitercūqꝫ aliquid ſciatur. xxij. q. v. hoc videtur. Si ergo aliquis eſt mutus, dum tn̄ audiat et ſcribere ſciat, bene teſtificat̄: vt. C. qui teſta. fa. poſ. diſcretis. Similiter cecus teſtificatur ſi voces cōtrahentium habet notas. Nec obſtat ſi dicas ꝙ cecꝰ poteſt in voce decipi: vt. xxvij. q̄ōne. j. nec aliqua. nā in viſu poſſumus decipi: vt. xxxj. q. j. quomodo. et in tactu. xxxiij. queſt. ij. in lectum.

o ¶ Que nouerunt. Ergo de his que pupillus vidit, non poteſt eſſe teſtis: quia hec etas ignorat q̄d videat. C. de falſa mo. l. j.

p ¶ preſentia. Dum tamen intelligant, nā aliter non dicunt̄ preſentes: vt. ff. de ꝟbo. ſig. coram. Nō intellige preſentē prout ponit̄. xvj. q. iij. §. poteſt. ſꝫ intellige preſentem ſiue in eadem domo, ſiue alibi ſit: dum tn̄ audiri poſſit: vt. ff. ad ſylle. l. j. §. eodem tecto.

Adđ qđ not. ij. q. vj. ſtatuēdū. i gl. inſtrm. ⁊c.

Secđ Alex. ꝺ ꝟmo. in l. bn̄. ad cognitionez. coll'. vj. ff. ſi certū pe. Mutꝰ ⁊ ſurdus poſſunt teſtificari.

Sꝫ ꝟ de cōſe. diſ. iiij. placuit de ifantibꝰ. et ca. ſeq. vbi de hꝰ. xxxvij. diſ. relatū. Archi.

¶ De his ꝙ Caſus. Supra in ca. teſtes. dictū eſt ꝙ teſtes teſtificant̄ de his q̄ viderūt ⁊ nouerūt. Nunc autē vult oſtēdere caſus in qb⁹ etiā de auditu ferūt teſtimonium ſi vocati ſunt ad hoc. ſed certe ſi bene inſpiciat̄, in lege ſeq. nō eſt teſtimoniū de auditu ꝓprie, ſed de ꝯfeſſione facta in oculis eorum qui ad hoc vocantur.

a ¶ Audierunt. Plures poſſūt notari caſus vbi fert̄ teſtioniū de auditu. Unus hic. Ali⁹ cū ꝓbat̄ voluntas obmuteſcentis: vt xxvj. q. vj. qui recedūt. et ca. his qui. Alius i matrimonio: vt. xxxv. q. vj. de parētela. Ali⁹ in ꝓbatiōe pꝛiurū: vt. xxij. q̄ō. v. c. hoc videtur. Alius in mēoria facti operis: vt. ff. de ꝓbat̄. ſi arbiter. Ali⁹ ex̄ de teſti. preterea. ⁊ ex̄ eo. ti. cum cauſam. Sed certe nō concedo ꝙ alicubi ſit teſtioniū de auditu niſi vbi teſtatur q̄s ꝙ ſic audiuit recitari a maioribus: vt dr̄ ex̄ de teſti. quotiens. et hoc tm̄ cōtingit in mr̄imonio, ⁊ in mēoria facti operis: lz hodie circa mr̄imoniū illud ex parte ſit immutatū. ex̄ de teſti. lz. ij. niſi quis velit dicere ibi ideo eſſe teſtimonium de auditu, qꝛ melius in talib⁹ cōprehēdim⁹ ꝑ auditū q̄ȝ ꝑ viſum. Un̄ ſi duo intereſſent ꝯctui quoꝝ vn⁹ eſſet ſurd⁹ ⁊ alter cecus: vnus audiret ꝟba ꝯctus, alter videret numerare pecuniā: ꝑ illos forte nō ꝓbaret̄ ꝯct⁹: qꝛ ſingulares. ex̄ de elec. cū dilecti. Sūt tn̄ hic alia duo ſpālia, ſcȝ ꝙ valet cōfeſſio extra ius: ſicut ⁊ alibi ex̄ de exceſ. ꝑla. q̄ȝ ſit graue. ⁊ in alio caſu qn̄ q̄s ꝯfitet̄ ſe debere pecuniā cā adiecta: vt. C. de nō nu. pecu. gn̄aliter, et in caſu q̄ habet̄ de ſc̄da cautiōe quā mulier poſt biēniū amiſit. C. ad vell̄. ſi mulier. ⁊ gn̄aliter dicūt q̄dā valere ꝯfeſſionē factā ex̄ ius vbi teſtes interſunt rogati. Itē aliud ſpāle eſt hic ꝙ nō valent teſtes niſi ſint rogati: ⁊ ĩdē req̄runt̄ in teſtamētis ⁊ i codicillis. † C. de teſti. aut̄. rogati. ⁊ in matrimonio: vt videt̄. xxx. q. v. noſtrates. ⁊ in diuortio. ff. de diuoꝛ. l. nullū. al̄s nō req̄rit̄ ꝙ teſtis ſit rogat⁹: vt. j. xxi. cā. q. iij. ad fi. Io. ꝯſueuit gn̄aliter dici, ⁊ eſt verū ꝙ cōfeſſio ex̄ iudiciū nō preiudicat niſi cā adijciat̄: vt cōfiteoꝛ me tibi debere centū ex cauſa mutui: vt. C. de non nu. pecu. l. gn̄aliter. B. Et ſcias ꝙ oēs iſti teſtes rogati dicūtur intereſſe: qꝛ rogati ſunt audire: lz ad aliud venerint: vt. ff. de teſta. heredes palā. aut̄. tn̄ gn̄aliter videtur dicere ꝙ teſtes debeāt eſſe rogati: vt. C. de teſta. aut̄. rogati. ſed hoc verū eſt cum ꝯctus eſt in ſcriptis.

¶ Si debitū [illegible] ¶ Cas⁹. Debebā alicui pecuniā ꝑ ſcripturam: tpe ꝓcedēte in p̄ſentia teſtiū pecuniā ſibi ſolui, vl̄ cōfeſſus fuit ſibi eſſe ſolutā. queſitū fuit ab imperatore an ſolutionē illā vel cōfeſſionē poſſem ꝓbare ꝑ teſtes q̄ interfuerūt: Et reſpōdet ꝙ ſic, ſi ad hoc fuerūt vocati: alioquin nō. Idem eſt in eo caſu quādo debitoꝛ cōfitet̄ ſe debere pecuniā creditoꝛi: ſcȝ vt teſtes ad hoc ꝓbandum non valeant, ſi ad hoc non fuerunt vocati.

b ¶ Pro memoria. Tres hic ponit caſus ꝙ teſtes rogati poſſunt teſtificari vel pro ſolutione quā voluit facere creditoꝛi debitoꝛ, vel ꝑ ſolutione ei facta, vel ꝑ cōfeſſiōe creditoꝛis.

c ¶ Cōfeſſiōe. immo magis eſt pro debitoꝛe confeſſio creditoꝛis q̄ȝ ſi ſit ei redditū iſtrm̄. † C. de ſolu. pecunie.

Teſtioniũ de auditu ſepe admittit̄.

De his etiā que audierūt[a]: ſi ad hoc vocati ſūt: in ciuili cauſa teſtioniū dicere poſſūt. vn̄ i autenticis col. vij. de teſtibus. et Codice eo. titu. legitur.

¶ Si debitū ſcriptū ſit, ⁊ ꝓbatio ſolutiōis ꝓferat̄ a litigātibus per teſtes ſine ſcriptura: tunc ſuſceptibilē eā apud iudicem eſſe volum⁹: dū ad hoc ipm̄ teſtes aſſumātur, vt ꝓhibeant teſtimoniū pro facienda ſolutione, aut pro memoria[b] alicui iam facte ſolutiōis et pro cōfeſſione[c] eius qui pecunias accepit. Hec autē inania ⁊ ex tranſitu perhibita teſtimonia: vt ſi propter aliud quoddā opus adueniens audiuit aliquem dicentē ſe accepiſſe ab aliquo aurū, aut debere alicui, nulla ratione valere cenſemus.

Simul aūt neceſſe eſt vt videant. ꝙ ſi alius vno tempore, alius alio tempore viderit diuerſitas tempoꝛum eoꝛum teſtimonium non admittit.

Unde Leo papa.

¶ Nō admittunt̄ ad teſtimonium quos nō eodem tpe negocio interfuiſſe conſtiterit.

Nhilomin⁹ quoq̄ȝ puniēdi[d] ſunt teſtes q̄ ad calumniā aliquid teſtificant̄: nec eoꝛum voces tāq̄ȝ pluriū admittunt̄ quos tēpoꝛū[e] quidem diuerſitas ſimul[f] interfuiſſe ꝓhibuit. Item Ambꝛo. in lib. de paradiſo dei.

¶ Ad ſeriem geſtoꝛum teſtis ex ſuo nihil adijciat.

¶ Simul. ¶ Hec ē iij. pars. q. in qua ꝓbat ꝙ teſtes debent ſe cōcoꝛdare ⁊ nil falſi admiſcere, ⁊ hoc ꝓbat per tres authoꝛitates Io. de fan.

iij. pa. † Sup hoc videas q̄d le. not. ſ. lxxvj. diſ. ca. hūc mero. Arch.

¶ Caſus. Supra in ca. teſtes. dictū eſt ꝙ teſtes debēt ferre teſtioniū de his que viderunt. Dicit hic Grat̄. ꝙ ſimul videre debēt: ⁊ ſi diuerſis tpib⁹ viderūt, non valet eoꝝ teſtimoniū.

Nhilominus q̄ȝ. ¶ Cas⁹. Queſitū fuit a leone qual̄r puniēdi ſunt teſtes q̄ falſum teſtimoniū dicunt. Et rn̄det ꝙ puniendi ſunt ſicut accuſatoꝛes qui calumniātur: nec voces eoꝝ ſunt audiende tanq̄ȝ pluriū qui diuerſis tempoꝛibus aliquid vidiſſe teſtantur.

d ¶ Puniēdi. In crimiali punit̄ teſtis capitali pena. xxxiij. q. v. hec imago. hoc ſm̄ leges veteres. ſm̄ canones infamis eſt. vj. q. j. quicūq̄ȝ. xxij. q. v. ſi q̄s. ſed ſm̄ legem accuſat̄ de crimine falſi. ff. ad. l. coꝛ. de fal. eos qui. Non ob. ff. de his qui no. infa. lucius. ex̄ de oꝛd. cog. cū dilectus. qꝛ ibi non eſt ſententia lata cōtra teſtem.

e ¶ Quos tempoꝝ. Simile. iiij. q. iij. in teſtibus. C. de codicil. l. vlti. §. vlti. ſi. C. de teſta. ſi vnus.

f ¶ Simul. Quidā dicūt hoc tenere in his q̄ nō niſi ſemel cōmittunt̄, vt homicidiū alicui⁹. ſed ſi ſepius aliq̄d pōt ꝯmitti, ibi nō nocet tēpoꝝ diuerſitas. ſed eis obijcit̄ de ſuſanna. ij. q̄ō. viij. §. itē daniel. ſed illi rn̄dent ꝙ ideo fuerūt illi teſtes reprobati, qꝛ dixerūt ꝙ in eadē hoꝛa ⁊ in diuerſis locis ꝯmiſſum eſſet adulteriū: ſȝ nō poterat cōmitti in eadē hoꝛa ⁊ i diuerſis locis. et hoc dicūt ꝓpt̄ expreſſā ſilr̄itudinē, ⁊ nō ꝓpt̄ idētitatē. nā revera aliud eſt adulteriū qd̄ hodie fit, aliud qd̄ cras: ſed eſt ſil̄e illi. qd̄ non cōcedo: cū ſinguli ſint in ſuis dictis ſingulares. Si tn̄ aliquē actū continuū viderēt aliq̄, lz diuerſis hoꝛis, videt̄ ꝙ teſtioniū teneret: vt ſi ſucceſſiue in vno foꝛamine viderūt aliquos foꝛnicari. † Uel ſi aliqui volūt teſtari ꝙ aliquis excōicatus celebrauit: et vnus audiuit finem miſſe, alter pꝛincipiū: hoc caſu cōcedo eos bene teſtari de vna re, ꝓpter ꝯtinuationē actus: ſicut propter cōtinuationē poſſeſſionis vna dr̄ preſcriptio, lz facta ſit a diuerſis perſonis. xvj. q. iij. §. pōt. ‡ vl̄. ꝙ ſi ab eo. ſicut etiā vnus dr̄ ꝓcōſulatus, lz diuerſe pſone ipm̄ exercuerint: vt. ff. de offi. ꝓcō. meminiſſe. Itē q̄d ſi conueniunt in tpe, ſed diſcoꝛdant in officijs: vnus dicit de

Confeſſio ex̄ ius qn̄ ꝙ valȝ.

Teſtes an debeāt eē rogati.

† Hoc ē falſum vt. C. d codicil. l. vlti. §. fi.

† Vide late de hac. q. Iaco. but. i. l. fi. C. de teſtib. Cy. et Pe. i. l. teſtiū. eo. tit.

‡ Vel ſi. limi. §. preſcriptionē. ſ. q ſi ab eo. Arch.

miſſa, alter dicit de veſperis? Eadē eſt.q.ſi vis ꝓbare ſolutionē decime: ⁊ vnus dicit frumentū ſolutū, ⁊ alter dicit fabā. Et rñ. ꝙ nō valet teſtioniū: q꜡ oēs ſunt i ſuo teſtionio ſingl'ares: vt ex̄ de elec.cū dilect⁹. dic̄ forte nō tenet̄ teſtis exꝑmere, ſ꜡ mēſem: vt.ſ.ij.q.viij.libellor̄. quas cum audiuit a Lucidio fuiſſe receptas abſente reo, dixit eſſe inualidas.

l ¶ Abſente.ſ.ij.q.j.in primis, extra de teſti.in nomine domini. ⁊ ca. decetero.

Hortamur. ¶ Caſus. Pelagius cōmiſit quandam cauſam Decorato patricio. hortatur ergo vt ſicut cōſueuit, ita pure procedat ſup hoc negocio, ⁊ faciat a teſtibus qui veritatem illius cauſe nouerūt, omnē formidinem amputari: vt preſtito ſacramento dicant teſtimoniū veritatis, ⁊ oībus patefactis cauſam decidat.

Pura. ¶ Caſus. Queſitū fuit ab Ambro. ſi teſtis admiſcet vero aliquid falſitatis, an ei⁹ teſtimoniū valet? Et rñdet ꝙ non: q꜡ pura ⁊ ſimplex eſt teſtimonij ſeries intimanda.

a ¶ Pura. Id eſt ſine dolo.

b ¶ Simplex. q̄liter hoc intelligat̄, dixi.iiij. qōe.iij. in teſtibus.

c ¶ Aliquid. ar. vtile per inutile vitiari: vt.xij.q.ij.ſi quos de ſeruis.ſ. diſ.xxxvij. ſi quid veri. Sed cōtra ff. de excu.tut. qui teſtamēto.ſ. diſtr. ſi ad ſcripturas. Sol. vtile p inutile vitiat̄ vbi in iure inuenit̄ expreſſum: al's nō. Arg. xv.q.iij.§. cū autē.

d ¶ Adijcit. Uel ſubtrahit: vt.v.q. vlt. pbri. ex̄ de ꝟb. ſig. forus §. vl. ar. xj.qō.iij. quiſquis metu. xxv.q.ij. preſcriptiōe. xxij.q.ij. cū humilitatis. C. de teſti. teſtium.

e ¶ Addēdum. Quia nō preiudicaret hoc alicui ſi de hoc nō iuraſſet vt extra de teſti.c. de teſtibus.

Abſens. ¶ Caſus. Dicitur hic ꝙ abſens non pōt accuſare vl' accuſari per procuratorē, nec teſtis affinis recipit̄.

f ¶ Nec affinis.ſ.e.q.v. ſimiliter.

¶ Niſi ¶ Caſus. Excipit Gratian⁹ vnū caſum in quo abſens poteſt accuſare per procuratorem: vt illuſtris perſona in crimine iniuriarum.

g ¶ Per pcuratorē. De hoc dixi.ſ.ij.q.vj. ſiquādo.

h ¶ Reo. Hec rubrica eſt falſa: q꜡ nō intelligit̄ de libello accuſationis, ſed de libello atteſtationum.

Charte. ¶ Caſus. Quidā accuſatus fuit vel ꝯuentus coram Sindua magiſtro militum dñi pape. In abſentia autē rei ſunt teſtes recepti: reus ſtatim cū ſciuit, appellauit ad papam. Sindua ꝟo miſit atteſtationes pape per Lucidium accuſatorem vel actorem:

Utile p inutile q̄n̄ vitiat̄. iij. ps. c. ſ. j. q. j. nō: ne, vbi videas q. c. dñs vbi vid. ar. p. ex.

Adde an ⁊ q̄n admittantur. Bart. not. i. l. q̄ſtō. ḡ au. ... ma acc. pos.

Pura^a et ſimplex^b teſtimonij ſeries intimāda eſt. Plerūq꜡ teſtis dum ad ſeriem geſtorum aliquid^c ex ſuo adijcit^d totam teſtimonij fidē partis mendacio decolorat. Nihil igitur qđ bonum videt̄, addendum^e eſt.

Item Felix papa.

¶ Abſens per aliū nec accuſare nec accuſari poteſt.

Abſens per aliū accuſare aut accuſari nō pōt, nec affinis^f teſtis admittitur. Niſi in crimine iniuriarū: in quo illuſtris perſona etiā p ꝓcuratorem^g intendere ⁊ excipere poteſt, ſeruatꝪ ceteris ſolennitatibus: vt Cod. titu. de iniurijs. l. vltima.

Item Pelagius papa Sindue magiſtro militum.

¶ Reo^h abſente libellus accuſationis fruſtra offertur.

Charte quas dedit nobis Lucidius, ſi illo tēpore aduerſarius ipſius illic preſens fuiſſet, valide erant. Sed quia aduerſario abſente^i geſta que nobis recenſuit facta legūtur: talia leges non recipiunt.

Item Decorato patricio.

¶ Teſtes corporal'r preſtito iuramēto teſtimoniū dicant.

Hortamur vt ſub timore dñi conſuetā cōſcientie veſtre ſynceritatem in hoc quoq꜡ negocio conſeruantes, omnem a perſonis que veritatem cauſe iſtius ſcire poſſunt, faciatis amputari^k formidinem, et veſtris preſentari^l conſpectibus: tactis ſacroſanctis euāgelijs, prebito etiā legaliter ſacramēto vt que in veritate rerum nouerunt^m, profeſſione ſue teſtificationis aperiant: vt patefactis oībus que ſ꜡m leges ⁊ iuſtitiam cenſenda ſunt cognoſcatis: et cōpetentem legibus et veritati terminum detis.

Itē Nico. papa Iſmaro Remorum archiepiſcopo.

¶ Accuſator et accuſatus ſimul debent adeſſe.

Neceſſe eſt ſ꜡m ſacrarū ſcripturarū documentum, ac ſ꜡m iuſtitie tramitem, et accuſatum et accuſatorem ſimul adeſſe: et vnam partem quantacūq꜡^n ⁊ qualicūq꜡ predita ſit authoritate, ſic prorſus audiri, vt alteri parti nullum preiudicium^o irrogetur.

¶ Queſtio.x.

Quod ꝟo teſtes deficientes i p̄io ca. non ſint admittendi ad ſequentia: ex ꝯci. Cartha-

k ¶ Amputari. Hic eſt argu. ꝙ iudex preſtabit conductū ⁊ ſecuritatē teſtibus. extra vt lit. nō cōteſt. accedens. ⁊ de elec. bone memorie. extra de appel. ex parte. xxxiij.q.ij. ſine.

l ¶ Preſentari. ſic.ſ.ea. teſtes.

m ¶ Nouerūt. teſtis em̄ pro vtraq꜡ parte teſtabit̄. xiiij q.v. nō ſane. ⁊ iurabit ꝙ nihil falſitatꝪ dicet. ij.q.iiij. nullam.

Neceſſe. ¶ Caſus. Iſmar⁹ queſiuit a Nicolao vtrū reo abſente ſit accuſator audiēdus? Et rñ. ꝙ nō: ſ꜡ vterq꜡ d꜡ eſſe preſens: et quantacūq꜡ authoritatis ſit aliquis, ſic debet i iudicio audiri vt alteri parti nullum preiudicium fiat.

n ¶ Quātacūq꜡. Parilitas enim ſeruāda eſt in iudicijs. C. de proxi. ſacrorum ſcri. in ſacris. lib. xij. ff. de arbi. ſi cum dies. §. ſi arbiter. Arg. cōtra extra de do. ⁊ cōtu. ex literis. ⁊ eſt ſimile. j.q.j. teneamus.ſ. diſt. ix. ego. in ſentētia ⁊ in iudicio nulli eſt deferendum: ſed in ſedendo, ⁊ in ſimilibus. ſic.ij.q.viij. quiſquis.

o ¶ Preiudiciū. ſic. xj.q.iij. ſi q̄s ꝟo. C. đ ſta. ⁊ ima. l. iiij.

Quod vero teſtes. ¶ Caſus. Hic intitulatur decima queſtio qua queritur, an deficiētes in primo capitulo ſint admittendi ad ſequentia capitula? Et reſpondetur ꝙ non. Unde quidam dicunt, vt Beneuē. ꝙ qui deficit in maiori vel in minori, non admittitur ad ſequentia, quia preſumitur calumniator: vt.j.ea.

Iſte tex. ſolet allegari ꝙ notari⁹ vel teſtis nō d꜡ apponere in actis ſuo, niſi q̄ vidit ⁊ nouit. iſtā opiñ. t꜡ Pet. de ancha. i ca. fraternitatis. ex̄ đ teſti. et Alex. đ ymo. in l. ſi ex falſis. col. vlt. C. de trāſac. ⁊ Lodꝉ i penis inferendis i q̄bus deferk. l. di. ꝯtumaces. ex̄ de offi. dele. paſtoralis. qđ dic vt not. extra đ trāſac. c. vlt. in glo. pe.

Accuſator deficiens in vno, an admittat̄ ad alia.